

Pećine Kratine

Nakon rekognosciranja terena u kanjonu rijeke Bistrice, povratak ka Foči odlučili smo kroz sela Osija i Kratine s nadom da bi mogli upoznati nekog ko zna da nam otkrije nove speleološke objekte. U selu Kratine upoznajemo Kema Čauševića, koji je naše nade pretvorio u buduće planove za istraživanje rekavši nam da zna za jednu pećinu u blizini zaseoka Podpećine. Samo ime nam je obećavalo, tako da smo se organizovali i dogovorili naša istraživanja. Kemo, zajedno s sinom Alemom nas je sačekao kod kolektivnog centra gdje su i nastanjeni. Pećina se nalazi u neposrednoj blizini kolektivnog centra, ulaza okrenutog ka jugozapadu koordinata: 43.577966 N 18.601283 E 781 m n. v. u zaseoku Pećine. Obzirom da sama pećina nema nikakav naziv, zajedno odlučujemo da je tako i nazovemo, Pećine. Na samom početku uočavamo da je nastala tektonskim pomjeranjem zemljišta. Nakon ulaznog dijela, uski kanal vodio je u drugu prostoriju širok tek za jednu osobu, odlučujemo da nastavi jedan od nas i proba napredovati što duže. Prolaskom kroz uski kanal koji razdvaja dvije prostorije, tektonske pukotine su završile svoje kanale na 26. metru. Pregledom prostorije uočili smo 2 slijepa miša (mali potkovičari *Rhinolophus hyposideros*), te položena jaja pauka *Meta menardi*. Pored faune pronašli smo municiju zaostalu iz prethodnog rata, takođe i druge naprave koje izgledaju kao eksplozivna sredstva te ih iz bezbjedonosnih raloga nismo dirali. Pored svega navedenog pronašli smo i staru mašinu proizvođača „Zenit“ koja je služila za odvjatanje kajmaka od mlijeka.

Nakon istraživanja Kemo nam je otkrio novi speleološki objekat ovaj put jamu u selu Kljuna te nam dao kontakt osobu koja bi nam je znala pokazati. Obzirom da se zimi više baziramo na jame, njeno istraživanje planiramo uskoro. Istraživanje je obavljeno 29.11.2020. Godi-ne, a učestvovali su Vladimir Smrekić i Ognjen Matović.

OM

Naš krš u EBSCO bazi

Krajem novembra službenik iz EBSCO kancelarije nas je obavijestio da će ova baza od sada indeksirati, osim časopisa *Hypsugo*, i naš časopis *Naš krš*.

INFORMATION SERVICES

Nešto za kolekcionare

Sasvim slučajno na trafici nađoh zanimljiv strip domaće produkcije koji za temu ima šišmiša.

Početak zimskog monitoringa na Tajanu

Subotu (12.12.2020.) smo proveli u tajanskom podzemlju. Raspoređeni u 2 ekipe istraživali smo 3 speleološka objekta. Sem crtanja novih kanala u Odušku u Suhoj i „kovanja“ turističkih planova u Pećini u Srednjoj stijeni i Lukinoj pećini, ova prilika je iskorištena i da se započne ovogodišnji zimski monitoring šišmiša na području Spomenika prirode „Tajan“.

Odušak u Suhoj nam uvijek podari neko novo iznenađenje, pa je tako bilo i ovoga puta. Iznenađilo nas je preko 200 jedinki šišmiša! Od toga je tridesetak jedinki velikih potkovičara (*Rhinolophus ferrumequinum*), a ostatak mali potkovičari (*Rhinolophus hipposideros*). Zabilježene

su dvije veće kolonije malih potkovičara sa po sedamdesetak jedinki, a ostale jedinke su zabilježene sporadično duž cijelog objekta. Prva veća kolonija se nalazi u prvoj dvorani, udaljenoj 120 metara od ulaza, a zanimljivo je da se druga veća kolonija nalazi pri samom kraju do sada istraženog dijela na udaljenosti oko 1 kilometar metara od ulaza. To nam aludira da ipak postoji vertikalni spoj s površinom, čiji će pronalazak biti predmet daljnjih istraživanja. Zanimljivo je istaknuti i da smo spasili 3 šišmiša, dva iz blata i jednog iz vode. Kako su se „uvalili u probleme“ ne znamo, ali bitno je da su vraćeni na sigurno. Osim zabilježenih šišmiša, ovo istraživanje je rezultiralo i sa novih 120 m nacрта, te sada dužina Oduška u Suhoj iznosi 2527 m.

Preostala dva objekta su skromnija sa brojnošću šišmiša, ali ništa manje značajna! U Pećini u Srednjoj stijeni uspjeli smo zabilježiti deset jedinki malog potkovičara (*Rhinolophus hipposideros*). Obzirom da su ranijih godina sove desetkovale populaciju šišmiša u ovoj pećini, značajan je podatak da se u posljednje dvije godine ipak polako vraćaju.

Lukina pećina je ovoga puta bila najbogatija po broju vrsta. Zabilježili smo tri vrste. Pored 11 malih potkovičara (*Rhinolophus hipposideros*) i 2 velika potkovičara (*Rhinolophus ferrumequinum*), iz malepukotine nam je izvirio i jedan širokouhi šišmiš (*Barbastella barbastellus*). Lijepo iznenađenje.

Bio je ovo odličan početak zimskog monitoringa sa vrlo značajnom brojkom šišmiša. Prava zima i nova istraživanja nam tek dolaze, a nadamo se i još ovakvih pozitivnih rezultata. Vi nam držite fige!

BG

Širokouhi šišmiš (*Barbastella barbastellus*) iz Crne Gore

Tokom speleoloških istraživanja u okviru prekograničnog projekta *Turizam, Adrenalin i Rafting Avantura (T.A.R.A)* u koji su uključene opštine Foča i Plužine (BiH-Crna Gora), istražena je i Đokova ledenica na području Polja Pejovića (opština Plužine). Osim zanimljivog alata koji je služio za eksploataciju leda, nađene su i tri mumije širokouhog šišmiša (*Barbastella barbastellus*) u krajnjem dijelu pećine (oko 115 m od ulaza). Za jednu mumiju sa sigurnošću možemo reći da je mužjak. Inače led je u pećini prisutan od ulaza do 50-tog metra kanala. Od ranije su poznati nalazi ove vrste nešto sjevernije, na obroncima Maglića (Iokva Budanj i Suvodo) i na Pivskoj planini (Pišće i Crkvičko polje).
O.M. & J.M.

Đokova ledenica

Historija speleologije istraživanja 2020. Godine

Početak 2020. godine iz štampe je izašla knjiga *Popis pećina koje se nalaze u Hercegovini, koje bi razbojnicima mogle poslužiti kao sklonište*. Knjiga je kritička obrada popisa pećina koji je Austro-Ugarska uprava napravila 1885. godine, nakon ustanka domaćeg stanovništva u Istočnoj Hercegovini. Popis sadrži preko 720 pećina. U jednoj pećini kod Trnova (27 km južno od glavnog grada Sarajeva) otkrili smo među starim potpisima i prezime "MARTEL" i o tome napisali kraći

Rad za zbornik radova ALCADI 2020. Nastavljeno je istraživanje tragova boravka E. A. Martel u Bosni i Hercegovini. U biblioteci Zemaljskog muzeja našli smo dva separatna otiska i dva toma knjige Van Den Broeck E., Martel E. A., E. Rahir, 1910. *Les cavernes et les rivières souterraines de la Belgique* (2 tomes), Bruxelles: H. Lamertin, 1592 pp. Preveden je na bosanski jezik tekst E. A. Martela o velikom kraškom vrelu Buna *La Source de la Buna* koji je on publikovao u časopisu *La nature* 1897 godine. Nastavljeno je istraživanje pećina koje su u kasnom srednjem vijeku korištene kao mjesta za osamljivanje i molitvu. Napravili smo popis svih pećina koje se nalaze na Austro-Ugarskim vojnim topografskim kartama. On pokazuje vrlo dobro poznavanje speleoloških objekata u Bosni i Hercegovini. Otkrili smo u kojoj pećini je ubijen voćni šišmiš *Pteropus* 1886. godine, jedini te vrste zabilježen u Evropi.

JM

Otišao je Per Ole

Krajem godine Savjetodavni komitet Sporazuma o zaštiti šišmiša EUROBATS napustio je zauvijek Per Ole Syvertsen, dogodišnji član iz Norveške. U sjećanju će mi ostati kao dobroćudni punački čovjek koji nije nikad bio ljut ili namršten. Uvijek smo se pozdravljali uz osmijeh. Podsjećao me je na Hogara Strašnog. Za mene će ostati uvijek veliki Viking koji voli šišmiše.

JM

Sasušeni šišmiš

Ivana Budinski nam je poslala informaciju da neka budala iz Banja Luke prodaje sasušenog šišmiša preko interneta. Već smo slične imali upoznati u velikom tekstu koje je sarajevsko "Oslobođenje" udostojilo skoro cijele svoje strane prije nekoliko godina.

Kolonija šišmiša u hibernaciji

Na Rudarsko-geološkom fakultetu u Tuzli su u sred zime odlučili da mijenjaju prozore. U štokovima su zatekli oko 60 šišmiša o čemu smo dobili nekoliko video poruka i fotografija. Navodno su šišmiše premjestili na tavan nakon naše intervencije. Kažu da je bilo oko 60 životinja.

Prema dosadašnjem iskustvu u štokovima prozora se po gradovima uglavnom naseljavaju kulijevi šišmiši (*Pipistrellus kuhlii*).

JM&MH

BG-Besim Gurda, MH-Miralem Husanović,
OM-Ognjen Matović, JM-Jasminko Mulaomerović

Impresum:

CKS Newsletter, God. II., Broj 14., Decembar 2020.

ISSN 2637-3041 (print)

ISSN 2637-305X (online)

Izdavač i redakcija: Centar za krš i speleogiju,

Sarajevo, Branilaca Sarajeva 30, e_mail:

info@centarzakrs.ba, www.centarzakrs.ba

Urednik: Jasminko Mulaomerović

Bilten izlazi čim napunimo četiri stranice sa aktivnostima.

Pomoć za Bilten dobrodošla je na broj:

1610000021050078 kod Raiffeisen banke d.d.